

บทที่ 6

การพัฒนาบุคลิกภาพด้านจิตใจ

ผู้ที่บุคลิกภาพที่ดี จะต้องเป็นผู้ที่มี
มารยาททางใจ คือ เป็นผู้ที่ฝึกฝนในศีลธรรม
โดยมีการพัฒนาบุคลิกภาพภายใน คือ
พัฒนาอารมณ์และจิตใจ ทำให้สงบ สุขุม
เยือกเย็น อารมณ์ของเราจะดี

ความฉลาดทางอารมณ์

EQ ย่อมาจาก Emotion Quotient
(ความฉลาดทางอารมณ์)

สรุป

ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่ตระหนักถึงการเข้าใจความคิด อารมณ์ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุม ใช้ประโยชน์จากอารมณ์ของตนเองได้ มีความสามารถในการปรับตัวและปฏิบัติตนให้เข้ากับสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยในที่นี้แบ่งความฉลาดทางอารมณ์เป็น 3 องค์ประกอบคือ **ด้านดี ด้านเก่ง ด้านสุข**

ตารางแสดงบทบาทของการนำไอคิว และอีคิวต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของชีวิต

ความสำเร็จในด้านต่าง ๆ	ปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญ
แก้ปัญหาเฉพาะทาง	IQ
การทำงาน	IQ+EQ
การปรับตัว	EQ
การครองตน	EQ
การครองคน	EQ
ชีวิตคู่	EQ

องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

1. การรู้จักอารมณ์ตนเอง หรือการตระหนักรู้ในตนเอง (Self Awareness)
2. การจัดการกับอารมณ์ (Managing Emotion)
3. การมีแรงจูงใจในตนเอง (Understanding Emotions)
4. การรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของบุคคลอื่น (Empathy)
5. ความสามารถที่จะใช้อารมณ์ (Using Emotion)

กิจกรรม 6.1

ให้นักศึกษาทำใบงาน

แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต

กิจกรรม 6.2

รับชม 7 วิธีทำให้คุณฉลาดทางอารมณ์

การรู้จักอารมณ์ตนเอง หรือการตระหนักรู้ในตนเอง (Self Awareness)

เป็นการวิเคราะห์ตนเอง อาจจะต้องตั้งประเด็นคำถาม
ถามตัวเอง เช่น ถ้าต้องสอบเข้ามหาวิทยาลัย ฉันต้องการสอบเข้า
คณะอะไร เพราะเหตุใด

ถ้าเราสามารถตอบประเด็นคำถามดังกล่าวได้ นั้นหมายถึง
ว่าเราเข้าใจตัวเองอย่างมีเหตุ มีผล ก็จะนำไปสู่การเข้าใจ
และรู้จักคนอื่นต่อไป

การแสดงออกทางอารมณ์

การแสดงออกทางอารมณ์จำแนกได้ 2 ลักษณะ

1.การแสดงอารมณ์ทางใบหน้า

กิจกรรมที่ 6.3

ลองทายการแสดงอารมณ์ทางใบหน้าในภาพต่อไปนี้

SADNESS

CONTEMPT

SURPRISE

ANGER

DISGUST

FEAR

HAPPINESS

NEUTRAL

LOVE

2. การแสดงอารมณ์ทางการกระทำ

การพัฒนาบุคลิกภาพทางอารมณ์

อารมณ์ของคนจะพัฒนาได้ดีหรือไม่อยู่ที่ความต้องการต่าง ๆ ของคนคนนั้นถ้าได้รับการตอบสนองในทางที่ถูกต้อง การพัฒนาทางอารมณ์ทำให้คนรู้จักประมาณตัว รู้จักทำในสิ่งที่ชอบเพื่อความพอใจ หลีกเลี่ยงความไม่สบายใจ การพัฒนาทางอารมณ์ไม่มีเวลาสิ้นสุดเช่นเดียวกับการพัฒนาทางกายและทางสติปัญญา

สภาพจิตกับความเครียด (MENTAL HEALTH AND STRESS)

ความเครียด เป็นอารมณ์ความรู้สึกต่อการใช้ชีวิตที่มีภาวะกดดันหรือความต้อร่างกายและจิตใจทำให้เกิดความวิตกกังวลความคับข้องใจความเหนื่อยหน่ายในการปฏิบัติงานตลอดจนอาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทางร่างกายจิตใจและพฤติกรรมโดยแต่ละคนจะมีการแสดงออกที่แตกต่างกัน

สาเหตุของความเครียด

1. สาเหตุทางด้านจิตใจ ได้แก่ ความกลัวว่าจะไม่สมหวังกลัวจะไม่สำเร็จหนักใจในงานหรือภาระต่าง ๆ รู้สึกว่าตัวเองต้องทำหน้าที่ยากเกินความสามารถมีความวิตกกังวลล่วงหน้ากับสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น

สาเหตุของความเครียด

2. สาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในช่วงวัยแต่งงานการตั้งครรภ์การเริ่มเข้าทำงานการเปลี่ยนงานการเกษียณอายุการย้ายบ้านการสูญเสียคนรัก เป็นต้น

3. สาเหตุจากการเจ็บป่วยทางกาย ได้แก่ การเจ็บไข้ไม่สบายที่ไม่รุนแรงตลอดไปจนถึงการเจ็บป่วยด้วยโรคที่รุนแรงและเรื้อรังเช่นเบาหวานมะเร็งความดันโลหิตสูง เป็นต้น

กิจกรรม 6.4

ให้นักศึกษาเข้าทำ

แบบประเมินความเครียด (ST5) – กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

<https://www.dmh.go.th> > test > qtest5

SCAN ME

ประเภทของความเครียด

1. ความเครียดทางด้านร่างกาย หมายถึง ประสบการณ์หรือเหตุการณ์ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพร่างกายเป็นต้นแบ่งเป็นความเครียดชนิดเฉียบพลัน (Emergency Stress) เกิดขึ้นเมื่อร่างกายถูกคุกคามอย่างทันทีทันใดและความเครียดชนิดต่อเนื่อง (Continuing Stress) เกิดขึ้นเมื่อร่างกายถูกคุกคามอย่างต่อเนื่อง เช่น การเปลี่ยนแปลงตามวัย

2. ความเครียดทางด้านจิตใจ หมายถึง สภาพการณ์ที่เป็นผลกระทบให้เกิดความคับข้องและขัดแย้งในจิตใจเป็นปฏิกิริยาตอบสนองที่เกิดขึ้นทันทีทันใดเมื่อคิดว่าจะเกิดอันตราย

วิธีลดความเครียด

1. ปรับปรุงการทำงานมีการวางแผนล่วงหน้าและจัดระบบงานที่เหมาะสม
2. ปรับสมดุลของงานทั้ง 2 ประเภทโดยมีการจัดตารางเวลาและหัดปฏิเสธ
3. การจัดระบบสังคม
4. สภาพแวดล้อมในการทำงาน
5. เปลี่ยนบรรยากาศชั่วคราว

5 วิธีลดเครียด ช่วยหัวใจแข็งแรง

1. หัวเราะ
ช่วยลดความเครียด
ลดการอักเสบของหลอดเลือด

2. นั่งสมาธิ
ช่วยลดความเสี่ยงโรคหัวใจ
ช่วยผ่อนคลายจิตใจ

3. ออกกำลังกาย
เสริมสร้างกล้ามเนื้อหัวใจ
ลดความดันโลหิต

4. ทนทุกข์ทุกอย่าง
หลีกเลี่ยงอีเมล ข่าวโทรทัศน์
ที่ทำให้เกิดความเครียด

5. ทาวิจิคลายเครียด
อาบน้ำอุ่น ฟังเพลง งานอดิเรก
เพื่อคลายความเครียด

ขอบคุณข้อมูลจาก:

Harvard Health Publications

5

ผลไม้ ลดความเครียด ช่วยเพิ่มความสุข

1.กล้วย

กล้วยมีวิตามินบี6สูงซึ่งช่วยในการผลิตเซโรโทนิน (Serotonin) หรือฮอร์โมนแห่งความสุข การรับประทานกล้วยเป็นประจำสามารถช่วยลดความเครียดได้

2.แอปเปิล

มีสารต้านอนุมูลอิสระที่ช่วยลดการอักเสบในร่างกาย ลดความเครียด และเพิ่มการไหลเวียนของเลือด การรับประทานแอปเปิลเป็นประจำสามารถช่วยลดความเครียดได้

3.แตงโม

แตงโมมีวิตามินซีสูงซึ่งช่วยในการผลิตเซโรโทนิน การรับประทานแตงโมเป็นประจำสามารถช่วยลดความเครียดได้

4. มะพร้าว

มะพร้าวมีวิตามินบี6สูงซึ่งช่วยในการผลิตเซโรโทนิน การรับประทานมะพร้าวเป็นประจำสามารถช่วยลดความเครียดได้

5. ผลไม้ตระกูลเบอร์รี่

ผลไม้ตระกูลเบอร์รี่มีสารต้านอนุมูลอิสระสูงซึ่งช่วยลดการอักเสบในร่างกาย ลดความเครียด และเพิ่มการไหลเวียนของเลือด การรับประทานผลไม้ตระกูลเบอร์รี่เป็นประจำสามารถช่วยลดความเครียดได้

การพัฒนาบุคลิกภาพทางจิตที่พึงประสงค์

สิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต คือ ทำให้เกิดความเครียด

ความเครียด คือ ภาวะที่ร่างกายและจิตใจมีปฏิกิริยาตอบสนองสิ่งต่างๆ ที่มาคุกคามจนเกิดความกดดัน ทำลายร่างกายและจิตใจ บั่นทอนสุขภาพ และส่งผลไปยังบุคลิกภาพของคนคนนั้น ส่งผลต่ออารมณ์ และพฤติกรรมที่แสดงออก เรียกว่า อารมณ์เสีย หรือ อารมณ์ดี คือ คนที่สามารถเอาชนะความเครียดหรือควบคุมอารมณ์ของตนให้อยู่ในสภาวะการณ์ที่สงบและรื่นเริงเสมอ จนกลายเป็นนิสัย

วิธีการให้เป็นคนอารมณ์ดีมี 4 ประการ

1. **การฝึกฝน** โดยส่องกระจกดูว่าถ้าอารมณ์ดีใบหน้าก็จะอยู่ในลักษณะอย่างไร
2. **การฝึกฝน** คือ คนยิ้มยากคนหน้างอต้องฝืนยิ้มก่อนการฝึกบ่อย ๆ จะสามารถพัฒนาการฝึกฝนได้ในที่สุดจะเป็นนิสัยของเจ้าของบุคลิกของคนอารมณ์ดีได้
3. **การข่มใจ** อารมณ์โกรธเกลียดไม่พอใจย่อมนแสดงออกทางพฤติกรรม
4. **การลดตน** ต้องไม่ทำตนเหนือคน

กิจกรรม 6.5

1. ให้นักศึกษาชมคลิป "อารมณ์ดี..ชีวิตดี" โดย โคว์ชลิริลักษณ์ ตันศิริ

2. จากคลิปที่ได้รับชมให้นักศึกษาสรุปว่าสิ่งที่สามารถมีผลกระทบต่ออารมณ์ของเรามากที่สุด

การพัฒนาอารมณ์และจิตใจ

ควรฝึกจิตเพื่อให้บุคลิกภาพดีขึ้น โดยมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. ตั้งใจจะมีชีวิตอยู่อย่างคนมีค่าและมีชีวิตชีวา
2. มีความคิดที่เหมาะสมทั้งในยามแพ้และชนะ
3. อย่ากังวล
4. ลดความกลัว
5. ใช้คาถาคล้ายเคลียด “ช่างมัน”
6. ชื่นชม เป็นตัวของตัวเองตามความเป็นจริง

7. ลดความระแวง

8. รู้จักถ่อมตัว

9. รักตัวเองให้เป็น

10. รักมนุษย์ให้มากขึ้น

11. นึกถึงความดีของคนอื่น ๆ ทุกวัน

12. มีจิตใจของคนเจริญแล้ว

การพัฒนาอารมณ์

1. มีความคิดในแง่บวกให้มากขึ้น
2. อภัยให้คนอื่นได้
3. ลดความโกรธ
4. สร้างกิจกรรมให้สารความสุขหลังอยู่เสมอ
5. ทำตัวให้มีความสุขเสมอ ไม่ว่าจะความจริงจะสุขหรือไม่ก็ตาม
6. ปลอบตัวเองเป็น

7. มีอารมณ์ขัน

8. เปลี่ยนความอิจฉาให้เป็นยินดี

9. รู้จักพอ

10. รู้จักยอม

11. สนใจกิจกรรมที่ทำให้อารมณ์สุนทรี

12. รู้จักรักษาบาดแผลชีวิตให้หมดสิ้นไป

แนวทางการปรับปรุงสุขภาพของจิตใจ

ฝึกจิตใจให้สงบมีสมาธิแน่วแน่ไม่ฟุ้งซ่าน

ฝึกละกิเลส

ฝึกจิตไม่ให้วิตกกังวล

ฝึกจิตให้เจริญด้วยเมตตา

หลีกเลี่ยงอบายมุขทั้งปวง

รักษาสุขภาพร่างกายให้สมบูรณ์

อย่าทำงานหักโหม อดนอน อดอาหาร หรือ ทรมาณตัวเอง

แนวทางการปรับปรุงสุขภาพของจิตใจ

ปฏิบัติตามระเบียบวินัย กฎข้อบังคับของส่วนรวม
รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ควรตรวจสุขภาพจิต
อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง

การปรับปรุงจะได้ผลนั้น จะต้องอาศัยเวลา
เพราะจิตใจเป็นเรื่องของความละเอียดอ่อน จะไม่เหมือนการ
พัฒนาบุคลิกภาพภายนอก ที่สามารถปรุงแต่งได้ตามยุค
ตามสมัย ไม่มีอะไรจะแก้ไขไม่ได้ ถ้าตั้งใจและพยายาม

กิจกรรม 6.6

ชมคลิป 3 ขั้นตอน ฝึกสมาธิ ช่วยคลายเครียดและลดโรค

1 ฝึกหยุดความคิด

การรู้ลมหายใจ จะทำให้หยุดคิด
เมื่อรับรู้ได้แล้ว ให้หายใจตามปกติ